

**Fostering Child-Friendly Legal Environments
through collaborative networks**

Országjelentés

Képzési igényfelmérési jelentés

Dátum: 2025. január

**Co-funded by
the European Union**

A teljesítendő feladat neve és száma	D2.1 TNA összevont jelentés
Munkacsomag száma	WP2
Szerző	LUX, Ágnes; KÖNCZÖL, Miklós, HUNGLER, Sára, SZONTAGH, Veronika (HUN-REN Társadalomtudományi Központ Jogtudományi Intézet)
Közreműködők	
Lektor	Natasha Alexopoulou, Európai Alkotmányjogi Központ
Terjesztési szint	Nyilvános

Átdolgozás(ok)

Verzió	Dátum
1.0	2024.09.12
1.1	2025.08.01

Tartalomjegyzék

Bevezetés és kutatómódszertan.....	4
Nemzeti keret.....	7
A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogaira vonatkozó szabályozás	7
A gyermekeket érintő igazságszolgáltatásban alkalmazott gyakorlatok, eszközök és módszerek, különös tekintettel a bűncselekmények gyermekkorú áldozataira.....	11
Jó gyakorlatok, iránymutatások és ajánlások a bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak képviselőit ellátó ügyvédek számára.....	13
A jogi képviselőkhöz előtérrel álló kihívások a gyermekbarát igazságszolgáltatás működtetésével kapcsolatban, különös tekintettel a bűncselekmények gyermekkorú áldozataira.....	15
Megoldási javaslatok.....	25
A jogi képviselőkhöz képzési szükségletei	27
Következtetések	29
1. melléklet – A magyar gyermekvédelem jogi kerete	30
2. melléklet – A gyermekvédelemben részt vevő nemzeti hatóságok és intézmények	33

Bevezetés és kutatásmódszertan

A Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete egy jogtudományi kutatóközpont, amely elméleti, empirikus és összehasonlító kutatásokat végez. A Központ ezen a területen alap-, alkalmazott és összehasonlító kutatásokat is végez, tudományos munkáját politikai befolyástól függetlenül végzi.

A kutatócsoport 2024. november 7-én 120 perces fókuszcsoporthoz (FG) találkozót tartott nem jogi háttérrel rendelkező szakemberek, köztük orvostudományi (pl. traumatológia, gyermeknőgyógyászat), klinikai és gyermekpszichológiai, valamint szociális munkás szakértők részvételével, ezt 2024. november 12-én egy másik FG követett, jogi szakemberek részvételével.

Felismerve annak szükségességét, hogy a kutatási folyamat során azonosított további érdekelt feleket is bevonják, 2024. november 12-én egy harmadik, online FG-t szerveztek azoknak a résztvevőknek, akik nem tudtak részt venni a korábbi személyes üléseken. Ezenkívül a kutatócsoport 2024. október 15. és november 28. között 11 egyéni interjút készített kulcsfontosságú szakemberekkel, köztük ügyvédekkel, jogászokkal és gyermekvédelmi szakértőkkel.

1. táblázat: Az interjúalanyok listája

Kód	Nem	Affiliáció, beosztás	Dátum	Formátum
H1	N	Ügyvéd, gyermekvédelmi szakértő	2024. október 25.	online
H2	N	Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Internet Hotline, ügyvéd	2024. október 31.	online
H3	F	Magyarország Ügyészsége, ügyvéd	2024. november 28.	személyesen
H4	N	Társaság a Szabadságjogokért, ügyvéd	2024. november 5.	személyesen
H5	F	Magyar Helsinki Bizottság, ügyvéd	2024. november 4.	személyesen
H6	N	Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, ügyvéd	2024. november 7.	személyesen
H7	N	Ügyvéd	2024. november 11.	személyesen
H8	N	Ügyvéd	2024. november 11.	személyesen
H9	N	Patent Egyesület/NANE, ügyvéd	2024. október 24.	online
H10	N	Emberkereskedelem szakértő, szociológus	2024. november 18.	személyesen
H11	F	Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, médiaelemző	2024. november 28.	online

2. táblázat: A fókuszcsoporthoz résztvevői

1. fókuszcsoporthoz (FG1)	Dátum: 2024. november 7., 10:00
Kapcsolat, beosztás	Neme
SOS-Gyermekfalu Magyarországi Alapítványa, ügyvéd	N
Rákospalotai Javítóintézet, vezető tanácsadó	N
Baptista Segélyszervezet, emberkereskedelem szakértő	N
Menedék Migránsokat Segítő Egyesület (NGO), ügyvéd, szociológus	N
Független szakértő, gyermekpszichológus, gyermekpszichológiai igazságügyi szakértő	N
Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat, Fővárosi TEGYESZ, szociális munkás	N
Semmelweis Egyetem Orvostudományi és Egészségtudományi Kar, gyermekgyógyászati szakápoló	N
Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat, Fővárosi TEGYESZ, pszichológus	N
Semmelweis Egyetem Orvostudományi és Egészségtudományi Kar, gyermek-nőgyógyász	N

2. fókuszcsoporthoz (FG2)	Dátum: 2024. november 12., 10:00
Kapcsolat, beosztás	Nem
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, jogi elemző	N
Gyermekjogi Civil Koalíció, ügyvéd	N
UNICEF Magyarország, ügyvéd	N
ÜDE – Ügyvédek a Demokratikus Jogállamért Egyesület, gyermekvédelemre szakosodott ügyvéd	F
Budapesti Módszertani Szociális Központ, a Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (TEGYESZ) volt vezetője	F
Rosa Parks Alapítvány, igazgató	N
Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, gyermekjogi szakértő	F

3. fókuszcsoporth (FG3)	Dátum: 2024. november 12., 16:00, online
Kapcsolat, beosztás	Nem
Család- és Gyermekjóléti Központ (Budapest XIV. kerület), igazgató, jogász	N
Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet, gyermek traumatológiai központ vezetője	F
Budapesti Javítóintézet, igazgató	F
Validity Alapítvány (NGO), fogyatékossggal élő gyermekek szakértője	F
Nemzeti Közszołgálati Egyetem, egyetemi docens, gyermekvédelmi szakértő	N

Nemzeti keret

A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogaira vonatkozó szabályozás

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyermekekről, Gyvt.)¹ a gyermekvédelmi szektor elsődleges és legfontosabb jogi dokumentuma. A Gyvt. előírja, hogy bizonyos intézmények és szakemberek kötelesek jelezni a gyermekek veszélyeztetettségét vagy annak gyanúját a helyi gyermekjóléti szervezetnek, súlyos veszélyeztetés esetén pedig a gyámhatóságnak vagy a rendőrségnek. Más összefüggésekben a jelzőrendszert a veszélyeztetett gyermekek „kötelező bejelentési” mechanizmusának is nevezhetik. A Gyvt. kimondja, hogy a gyermek mindenfajta veszélyeztetettségét vagy annak gyanúját² jelezni kell. Nemcsak a közvetlen veszélyt jelentő eseteket kell bejelenteni, hanem minden olyan esetet, amelyben a veszélyeztetés fennáll, a gyermekjóléti rendszer ezekben az esetekben is képes biztosítani a szükséges ellátást.

Számos törvény tartalmaz rendelkezéseket a gyermekek jogait és különösen a gyermekkorú áldozatok jogait illetően, a szabályozás azonban széttagolt és nehezen áttekinthető. A Gyvt. módosítása megteremtette a Barnahus-típusú *Meghallgató és Terápiás Központok*³ jogi háttérét. A Gyvt. 61. § (2) bekezdése szerint a gyermekvédelmi szolgálatok speciális szolgáltatásokat működtethetnek az elhanyagolt és bántalmazott, különösen a szexuálisan bántalmazott gyermekek vizsgálata és terápiája céljából. Az illetékes hatóság megkeresésére a gyermek meghallgatását megkönnyítő szolgáltatásokat lehet működtetni. A gyermek meghallgatása során a gyermekvédelmi szolgálat együttműködik az érintett hatósággal. Az új rendelkezés 2019. január 1-jén lépett hatályba. A módosítás indokolása (2018. évi CXVII. törvény)⁴ pontosan arra a módszerre utalt, amelyet 1998 óta alkalmaznak a „Barnahus”-ban⁵, valamint arra, hogy meg kell védeni a bántalmazott gyermekeket a másodlagos áldozattá válástól és a további traumáktól. A módszer összekapcsolja a büntetőeljárás és a gyermekvédelem eszköztárát a gyermekek legjobb érdekeinek érvényesítése céljából. Ezen túlmenően célja az Európa Tanács Lanzarote-i egyezményének végrehajtása is.⁶

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény⁷, július 1-jétől hatályos, fokozott védelmet biztosít minden „különleges bánásmódot igénylő személy” számára, a jogszabály alapján a 18 év alatti személyek továbbra is különleges bánásmódot igénylő személynek minősülnek. A törvény új 85. §-a részletesen felsorolja azokat a konkrét intézkedéseket, amelyeket a hatóságok hozhatnak az ilyen személyek védelme érdekében (pl. a személyes adatok és a magánélet védelme, az eljárási cselekmények haladéktalan és ismétlést nem igénylő megtétele, az áldozat és a vádlott közötti felesleges találkozások elkerülése, kép- és hangfelvételek készítése, speciális kihallgatóhelyiség vagy telekommunikációs eszközök használata, stb.).

A 2013. évi CLXXXVI. törvény 2014. január 1-jei hatállyal beiktatta a büntetőeljárási törvénybe a gyermekek meghallgatására szolgáló helyiségek használatára vonatkozó rendelkezést. A Barnahus elveinek megfelelően a meghallgatás a gyermek életkorához, fejlettségi szintjéhez és kulturális háttéréhez igazodik, figyelembe

¹ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv>

² A veszélyeztetés meghatározása: olyan gyermek vagy más személy magatartása, mulasztása vagy olyan körülmény, amely akadályozza a gyermek fizikai, szellemi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését. Ez lehet érzelmi, fizikai, szexuális bántalmazás, elhanyagolás vagy bármely más súlyos kockázat gyanúja. Nem számít, ki a veszélyeztetés elkövetője és hol történik az eset. A veszélyeztetés elkövetői lehetnek felnőttek és más gyermekek is, a veszélyeztetés személyesen is megtörténhet, de a virtuális/online cselekmények is ide tartoznak. Bizonyos esetekben a gyermek viselkedése saját magát is veszélyeztetheti.

³ Meghallgató és Terápiás Központok: <https://ogysz.hu/meghallgato-es-terapias-szolgalat>

⁴ A szociális, gyermekvédelmi és kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXVII. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2018-117-00-00>

⁵ Jelenleg 5 meghallgató és terápiás központot hoztak létre (kettőt Budapesten, a többi Debrecenben, Szombathelyen (ahol Barnahus néven működik, Barnahus.hu) és Gyulán).

⁶ Az Európa Tanács a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezményét a 2015. évi XCII. törvény hirdette ki, és ezzel egyidejűleg módosítottak bizonyos törvényeket. <http://okk.kozlonyok.hu/PDF/2015/15.pdf>

⁷ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2017-90-00-00.4>

véve az egyéni igényeket, többek között a tolmácsolás szükségességét. Ezenkívül a meghallgatás időtartamát a lehető legrövidebbre kell csökkenteni, és szüneteket kell biztosítani. A büntetőeljárás keretében lefolytatott kihallgatások száma a szükséges minimumra korlátozódik. Ha több kihallgatásra van szükség, azokat ugyanazon szakembernek kell lefolytatnia. Minden, e módszerrel kapcsolatos tapasztalattal rendelkező résztvevő üdvözölte annak bevezetését. Úgy vélik azonban, hogy azt országos szinten kell bevezetni, és nemcsak az áldozatokkal kapcsolatos ügyekben, hanem más, fiatalkorúakat érintő helyzetekben is alkalmazni kell. Emellett hangsúlyozzák, hogy az érintettek körében jobban kell terjeszteni az e módszerrel kapcsolatos információkat.

A gyermekek meghallgatására szolgáló helyiségek kialakításának célja az volt, hogy a nyomozó hatóság és a bíróság a 14 év alatti személyek meghallgatását olyan környezetben tudja lefolytatni, ahol biztosítható, hogy az eljárás viszonylag kíméletes módon, a gyermek legjobb érdekeit szem előtt tartva zajlik. A 2017. évi XC. törvényt egy új rendelkezéssel módosították, amely 2021. január 1-jén lépett hatályba, és kapcsolódik a Gyvt. módosításához. Ez a kiskorú áldozatok másodlagos áldozattá válásának megelőzését írja elő a büntetőeljárás során a „Barnahus-módszer” alkalmazásával. Ez a módosítás azonban nemcsak a Barnahus-módszer, hanem más, a gyermekkorú áldozatok fent említett védelmét biztosító technikák alkalmazását is célul tűzte ki. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény további módosításait (egyebek büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény⁸ hatályba lépett 2022. január 1-jén) fogadták el, amelyek egyértelművé tették, hogy a speciális ismeretekkel rendelkező szakember „szaktanácsadói” státusszal rendelkezik a büntetőeljárásokban. Így a módosítás szerint [87. § (1) bekezdés b) bb) pont] a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság a kiskorúval kapcsolatos eljárási lépéseket a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 61. § (2) bekezdése alapján dolgozó „szaktanácsadó” segítségével is végrehajthatja. Ez az említett döntéshozók belátására van bízva. A 61. §(2) bekezdésében említett „szaktanácsadó” az a személy, aki szakértelemmel rendelkezik a „Barnahus-módszer” terén. A gyermekpszichológiában (gyermekvédelemben) jártas egyéb szakértők is „szaktanácsadói” státusszal rendelkezhetnek. A 2021. évi CXXXIV. törvény indokolása szerint a „szaktanácsadók” követelményeit a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások, valamint a személyi gondozást nyújtó szakemberek feladataira és működési feltételeire vonatkozó 15/1998. (IV. 30.) sz. szociális és egészségügyi miniszteri rendelet tartalmazza⁹ és az Igazságügyi Minisztérium 12/2018 (VI. 12.) rendelete az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról.¹⁰

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 87. § (1) bekezdésének b) pontja szerint a büntetőeljárásban szükség lehet „szaktanácsadó” bevonására. Az Igazságügyi Minisztérium 12/2018. (VI. 12.) rendelete az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról¹¹ további részleteket tartalmaz a 14/A. §-ában. A „szaktanácsadó” segítségére akkor lehet szükség, ha a gyermektől várható bizonyítási eszköz megszerzéséhez, illetve a részvételét igénylő bizonyítási cselekmény lefolytatásához különleges szakértelem szükséges [14/A. § (1) a) pont], vagy ha ez a törvényben meghatározott gyermekjogok érvényesítéséhez szükséges, vagy a gyermek legjobb érdekeit, illetve a gyermek védelmét szolgálja [14/A. § (1) b) pont]. A 14/A. § (2) bekezdése szerint a „szaktanácsadó” segítségére különösen akkor van szükség, ha 14 év alatti gyermek vesz részt a büntetőeljárásban. A 2021. évi CXXXIV. törvény indokolása szerint az eljárási cselekmények végrehajtása az eljárási cselekmény kereteit meghatározó bíróság, ügyész és nyomozó hatóság feladata.

A 13/2018 (IV.12.) igazságügyi miniszteri rendeletben előírt gyermekbarát tárgyalótermekről szóló

⁸ Egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény. <https://njt.hu/jogszabaly/2021-134-00-00>

⁹ A Szociális és Egészségügyi Minisztérium 15/1998. (IV. 30.) rendelete a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások, valamint a személyi gondozást nyújtó szakemberek feladatáról és működési feltételeiről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800015.nm>

¹⁰ 12/2018. (VI. 12.) Igazságügyi Minisztérium rendelete az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800012.im>

¹¹ 12/2018. (VI. 12.) Igazságügyi Minisztérium rendelete az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800012.im>

rendőrségi statisztikák szerint a regionális rendőrségek teljesítik a rendeletben meghatározott kritériumokat, országszerte 28 aktív terem áll rendelkezésre. Ezeknek a tárgyalótermeknek a terheléséről nincs rendelkezésre álló adat.

A kormányhivatalok 2011. január 1-jei létrehozását követően az áldozatsegítés intézményi rendszere jelentősen átalakult, és az áldozatsegítő szolgáltatások területi feladatait (ügyfelek fogadása, elsőfokú ügyintézés) a kormányhivatalok igazságügyi szolgálatainak áldozatsegítő osztályai látják el. 2011. február 22-én megkezdte működését a bűncselekmények áldozatai, a segítségnyújtás iránt érdeklődők és segítséget keresők számára ingyenesen, a nap 24 órájában elérhető áldozatvédelmi segélyvonal a 06 80 225 225-ös zöld számon. 2012 áprilisától a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény módosítása révén az állami támogatási rendszer a vagyoni bűncselekmények áldozatai számára is elérhetővé vált.

Az áldozatsegítés szorosan kapcsolódik az új Büntető Törvénykönyvhöz és a kapcsolódó eljárási szabályok megújításához is. Amikor az új Büntető Törvénykönyv 2013-ban hatályba lépett, elengedhetetlen volt, hogy megfeleljen a társadalom igazságérzetének, és ehhez mindenképpen szükséges volt az áldozatok jogainak bővítése és megerősítése. Megkezdődött az áldozatsegítő központok (ÁSK) hálózatának kiépítése, a budapesti központ 2017-ben 88 áldozatnak nyújtott segítséget, a miskolci és szombathelyi központok 2018-ban nyíltak meg. A központok hálózatának kiépítése 2020-ban folytatódott, 2020-ban megnyíltak a pécsi, szegedi és kecskeméti ÁSK-k. 2021-ben a minisztérium további három áldozatsegítő központot nyitott: Veszprémben, Szolnokon és Nyíregyházán, 2022-ben pedig Debrecenben és Egerben. Időközben áldozatsegítő pontok (ÁSP) nyíltak a salgótarjáni, érdi és siófoki rendőrkapitányságokon is. A tervek szerint 2025-re minden megyében lesz áldozatsegítő központ.

Az ÁSK-k személyre szabott és helyzethez illeszkedő teljes körű tájékoztatást biztosít; érzelmi segítséget, az áldozat igénye szerint pszichológus közreműködésével, erre a célra kialakított, biztonságos szobában; problémamegoldó szervhez történő áldozatirányítást; érdekeik érvényesítésének elősegítését, védett szálláshelyeket és pénzügyi támogatást.¹² Az ÁSK-okkal kapcsolatos kutatások azt mutatják, hogy bár ezeket a szolgáltatásokat hatékony eszköznek tekintik az áldozatok támogatásában, felmerülhetnek bizonyos problémák. Például az áldozatok kiléphetnek a rendszerből, különösen akkor, ha továbbra is kapcsolatban maradnak a feltételezett elkövetőkkel. Mivel a folyamatban való részvétel önkéntes, az áldozatokat néha rábeszélik, hogy hagyják abba az eljárást. Ezenkívül, amikor az áldozatok szükségleteinek felmérésére szolgáló első kérdőívet kitöltik – általában a rendőrök –, az összegyűjtött információk néha nem elégségesek. Ez azért fordulhat elő, mert az eljáró rendőrök nem rendelkeznek megfelelő képzettséggel a konkrét módszerek terén, vagy az áldozatok maguk is nehezen tudják azonosítani vagy megfogalmazni a helyzetüket befolyásoló releváns tényezőket.¹³

2021. január 1-jétől bevezették az áldozatok közvetlen elérésére vonatkozó *opt-out rendszert*. A szándékos erőszakos bűncselekmények áldozatai nyilatkozhatnak a rendőrségnek arról, hogy szeretnék-e, ha az áldozatokat támogató szolgálat felvenné velük a kapcsolatot, hogy a segítségnyújtási folyamat a lehető leghamarabb megkezdődhessen.

Az 1913. évi törvény VII. cikkével létrehozott fiatakorúak büntetőbíróságát a törvényhozó a büntetőeljárási törvény 2011. szeptember 1-jén hatályba lépett módosításával megszüntette, ennek következtében már nem létezik önálló fiatakorúak bírósága, és nem működik kizárólagos hatásköri szabály sem, hanem az általános hatáskörű bíróságok különleges összetételűek a fiatakorúakat érintő ügyekben. (A bírák nem kizárólag fiatakorúakra szakosodtak).

¹² A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0300080.tv>

¹³ De Coll, Ágnes – Molnár, Melinda: Összefoglaló tanulmány a BBa-5.4.5/10-2019-00001 számú

„Komplex áldozatsegítési szolgáltatások az emberkereskedelem áldozatai részére” című projekt eredményeiről; Belügyminisztérium, Budapest, 2022; 12, 23 o.

3. táblázat: A regisztrált áldozatok száma és korcsoportja Magyarországon évente (2018–2023)

Korcsoport	2018	2019	2020	2021	2022	2023
14 év alatti	2688	2170	2698	2677	2631	2902
14-18 éves	4658	3654	3612	3149	3247	3318

Forrás: [Központi Statisztikai Hivatal](#)

A gyermekeket érintő igazságszolgáltatásban alkalmazott gyakorlatok, eszközök és módszerek, különös tekintettel a bűncselekmények gyermekkorú áldozataira

Nincs módszertan, iránymutatás vagy egyértelmű gyakorlat arra vonatkozóan, hogy hogyan értékeljék a gyermek saját véleményalkotási képességét. Ez egy nagyon vitatott kérdés, és a bíróságok gyakorlata nagyon eltérő.

A büntetőeljárásokban gyermekeket képviselő ügyvédek számára nincs kormány által szervezett vagy kötelező képzés. Három egyetem kínál speciális posztgraduális programokat ezen a területen: az Eötvös Loránd Tudományegyetem *gyermekjogi szakjogász és szakember* képzést, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem pedig *fiatalkorúak ügyeinek szakjogásza* képzést.

Az Országos Bírósági Hivatal (OBH) szerint „*a gyermekbarát igazságszolgáltatás olyan igazságszolgáltatási rendszer, amely a legmagasabb szinten elősegíti a gyermek jogainak tiszteletben tartását, a gyermek minden eljárásban való részvételét és a gyermek legjobb érdekeit*”.¹⁴ 2012-ben az OBH létrehozta a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Munkacsoportot azzal a céllal, hogy elősegítse a gyermekek jogainak érvényesítését a jogi eljárások során. A Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás Program 2012 óta működik a bírósági rendszerben, az OBH koordinálásával. Célja a gyermekek jogai lehető legmesszebbmenő tiszteletben tartásának és hatékony érvényesítésének biztosítása, valamint a gyermekek legjobb érdekeinek előmozdítása a gyermekeket érintő vagy befolyásoló ügyekben. A program célja továbbá annak biztosítása, hogy azok a bírók, akiknek eljárásaiban gyermekek is érintettek, megkapják a mindennapi munkájukhoz szükséges képzést. A gyermekközpontú igazságszolgáltatásról szóló országos konferenciát az OBH szervezi minden novemberben a Magyar Igazságügyi Akadémián (MIA), amelynek témái a családon belüli erőszak és a gyermekbántalmazás, a gyermekek ellen elkövetett online bűncselekmények, valamint a gyermekek meghallgatása.

2014-ben az OBH elnökének határozata kimondta, hogy a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Program egyik fő célja a gyermekek érdekeinek előmozdítása mind polgári (különösen a családjog területén), mind büntetőügyekben, hogy életkoruknak megfelelő módon kezeljék őket, függetlenül attól, hogy tanúként, peres félként, vádlottként vagy bűncselekmény áldozataként szerepelnek-e, valamint a fent meghatározott kiskorúakat érintő ügyek bírói tárgyalásának javítása.¹⁵ Később létrehozták az OBH Gyermekjogi Kabinetjét,¹⁶ összhangban az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatásainak szabályaival. A Gyermekjogi Kabinet gyermekpszichológus szakértő segítségével kidolgozta a gyermekek életkorának megfelelő, gyermekbarát nyelven megfogalmazott tájékoztatókat. A tájékoztatók, amelyek minden bíró (de csak a bírók) számára elérhetők, ajánlások, és az egyes ügyek egyedi körülményeitől függően nem kötelezőek. Az FG1 résztvevői egyetértettek abban, hogy a hatóságok tesznek lépéseket annak érdekében, hogy kommunikációjuk gyermekbarátabb legyen. Például egy bíró levetheti a talárját és elhagyhatja a bírói emelvényt, hogy közvetlenül beszéljen a gyermekkel.

Az egyik interjúalany kiemelte ugyanakkor, hogy a gyermek részvételi jogának tiszteletben tartásához gyakran elegendőnek tekintik, hogy egyszerűen csak elküldik a hosszú és bonyolult, az eljárással kapcsolatos jogi dokumentumokat, közvetlenül a gyermeknek címezve. Ezeket a dokumentumokat magyarázat, összefoglalás vagy egyszerűsítés nélkül bocsátják a gyermekek rendelkezésére, ami megnehezíti számukra azok megértését (H9).

¹⁴ (<http://birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/gyermekkozpontu-igazsagszolgalatas/folap>, 2017. május 2.)

¹⁵ Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 274/2014. (VI. 27.) OBHE számú határozata a „Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Munkacsoport” működéséről, a Bjt. 29. § (2) bekezdése alapján bíró kijelöléséről

¹⁶ 63.SZ./2020. (V. 20.) OBHE határozat a Gyermekjogi Kabinet létrehozásáról.

A Polgári Törvénykönyv¹⁷ 4:171 § (4) bekezdését 2022-ben módosították a szülői felügyeleti eljárásokkal kapcsolatban azzal a céllal, hogy az az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket a bíróság tájékoztassa arról, hogy jogosult nyilatkozattételre.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) 2016-ban módszertani iránymutatást tett közzé a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvekről és módszertanról.¹⁸ Ezen túlmenően az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2018-ban közzétette a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és a javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására és kezelésére vonatkozó intézményi, fenntartói és ágazati módszertant.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2020-ban szakmai iránymutatást vezetett be a gyermekbántalmazásról.¹⁹ Az EMMI 14/2020. számú, Egészségügyi Közlönyben közzétett egészségügyi szakmai irányelve az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén az egészségügyi jelzőrendszerből fakadó egészségügyi feladatokkal foglalkozik a gyermekeket érő különböző formájú bántalmazás, visszaélés és elhanyagolás esetére.

Az egészségügyi és rendőrségi szolgálatokon belül a gyermekekkel (ideértve az áldozatokat is) kapcsolatos ügyek kezelésére vonatkozó protokollok egyértelműsége és alkalmazása továbbra is bizonytalan. Bár a Belügyminisztérium rendelkezik gyermekvédelmi protokollal, annak alkalmazása és betartása nem egyértelmű (H6).

A rendőrök már nem közvetlenül választják ki a gyermekek számára kirendelt ügyvédeket. Ehelyett a rendőrség felveszi a kapcsolatot az ügyvédi kamarával, ahol a kirendelt védők jegyzékét vezetik. Az ügyvédi kirendelés névsorban történik, de bizonyos esetekben azonban bármely ügyvéddel közvetlenül is fel lehet venni a kapcsolatot, és eseti gyámként kirendelni (H3, H8). A Budapesti Rendőrfőkapitányság Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztálya (BRFK GYIVO) összeállított egy kézikönyvet, amely hangsúlyozza az áldozattá válás megértésének fontosságát, és amelynek célja a gyermekkorú áldozatok ellátásának és gondozásának javítása (H8). A Barnahus-típusú központokban a minőségi szabványokat a NICD protokoll és annak változatai alkalmazásával tartják fenn, biztosítva az áldozatsegítés szisztematikus és gyermekközpontú megközelítését (H10).

¹⁷ A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. <https://njt.hu/jogszabaly/2013-5-00-00>

¹⁸ Módszertani útmutató – A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2017/08/MODSZERTANI_UTMUTATO.pdf

¹⁹ http://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/3179/fajlok/2020_EuK_14_szam_EMMI_iranyelv_2.pdf

Jó gyakorlatok, iránymutatások és ajánlások a bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak képviselőjét ellátó ügyvédek számára

Az ügyvédek számára nem léteznek hivatalos irányelvek vagy ajánlások; az interjúk és a fókuszcsoportos (FG) találkozók résztvevői azonban a következő ígéretes gyakorlatokról számoltak be. A gyermekkorú ügyfelekkel való első találkozások során a hangsúly nem az ügyön vagy annak részletein kell, hogy legyen. Ehelyett a bizalom kiépítése, a megbízhatóság bizonyítása, valamint a gyermek igényeinek, hátterének, történetének és identitásának megértése kell, hogy a középpontban álljon. A megközelítésnek a gyermek történetétől és az ügy jellegétől függően változnia kell. Fontos, hogy korán felismerjük, ha valaki nem a megfelelő képviselő. A bizalom megteremtése úgy lehetséges, ha betartjuk az ígéreteinket és tekintettel vagyunk a kulturális különbségekre.

A Magyar Helsinki Bizottság nevű civil szervezet poszttraumás stressz zavar (PTSD) ellenőrzőlistát alkalmaz a traumás állapot felmérésére (H5). A Magyar Helsinki Bizottság emellett egy multidiszciplináris regionális képzési programot is kidolgozott a Fair Trials által vezetett, az International Juvenile Justice Observatory és a román APADOR nevű civil szervezettel együttműködésben megvalósított projekt keretében. A program célja, hogy segítse a büntetőeljárásokban részt vevő ügyvédeket abban, hogy hatékony támogatást nyújtsanak a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított gyermekeknek. A képzési kézikönyv nemcsak a nemzetközi (beleértve az uniós) elvárásokkal foglalkozik, hanem multidiszciplináris - például gyermekpszichológiai és neurobiológiai - ismeretekkel is. Gyakorlatorientált, tapasztalatokon alapuló útmutatást nyújt a gyanúsított gyermekek támogatásához, de ugyanúgy alkalmazható a gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos ügyekben is.

Korábban a gyermekotthonokban vagy javítóintézetekben dolgozó szakértőket hívták meg előadóként a képzésekre. Ez a gyakorlat hatékony volt, mivel ezek a szakértők segítettek kontextusba helyezni azokat a kihívásokat, amelyekkel a bűnelkövető vagy áldozat gyermekek szembesülnek, például a hátrányos társadalmi háttérből való származás és a különböző előítéletekkel való megküzdés. Manapság azonban ritkábban hívják meg ezeket a szakértőket a képzési programokra (H1).

Az FG2 egyik résztvevője említette, hogy részt vett egy olyan projektben, amely kifejezetten gyermekkorú gyanúsítottakat vagy vádlottakat érintő ügyekre vonatkozó minőségi követelményrendszert és iránymutatást dolgozott ki. A projekt célja az volt, hogy olyan kritériumokat állapítson meg, amelyeknek az ügyvédeknek és a jogi szakembereknek meg kell felelniük az ilyen érzékeny ügyek kezelése során.

Az FG1 résztvevői kiemelték egy közös szakértői Facebook-csoportot, ahol képzési forrásokat és híreket osztottak meg egymással. Sajnos ez a csoport a széles körű részvétel és hasznossága ellenére finanszírozás hiányában már nem aktív. Az FG1 résztvevői beszámoltak a Budapest XIII. kerületében tartott szakmaközi képzéseket is, amelyeken különböző területek szakemberei vettek részt. Kezdetben ezek a képzések a meglévő rendszerek zártsága miatt kihívásokkal szembesültek, de az idő múlásával sikerült lebontani ezeket a gátakat. Ezeket a foglalkozásokat sikeresnek ítélték, mivel a résztvevők tisztázni tudták a kompetenciák határait és azt, hogyan tudják egymás munkáját támogatni. A terület szakemberei hangsúlyozták a közös képzések fontosságát.

2016-ban a Schlachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet kézikönyvet tett közzé a gyermekbántalmazás megelőzéséről és kezeléséről. Az intézet működtet egy Gyermekvédő Hívószámot is, amely segítséget nyújt veszélyeztetett gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt.

A büntetőjogot a gyermekeknek elmagyarázó jogi chatbotok ígéretesnek tűnnek, de etikai vonatkozásaik és korlátaik alapos megfontolást igényelnek. Bár a GDPR ad bizonyos iránymutatást ad a chatbotok használatára vonatkozóan, továbbra is fennállnak jelentős etikai és gyakorlati aggályok. A legfontosabb

kérdések egyike annak biztosítása, hogy a felhasználók, beleértve a gyermekeket is, teljes mértékben megértsék, ki tárolja adataikat, hogyan dolgozzák fel azokat, és hogy a csevegés tartalma személyes adatnak minősül-e. A csevegőrobotok nyelvét, hangnemét és stílusát gondosan meg kell választani, hogy azok korosztálynak megfelelőek legyenek és figyelembe vegyék a gyermekkorú áldozatok szükségleteit. Szükség van továbbá egyértelmű protokollokra, amelyek meghatározzák, hogyan és mikor történhet emberi beavatkozás a csevegés során, biztosítva, hogy szükség esetén rendelkezésre álljon segítség. Ezenkívül, bár a csevegőrobotok általános vagy mesterséges intelligencia által generált információkat tudnak nyújtani, nem tudják teljes mértékben figyelembe venni az egyes esetek egyedi körülményeit. Végül ott van még a felelősség kérdése, mivel a csevegőrobotok természetüknél fogva nem vállalhatnak felelősséget a megosztott információk pontosságáért vagy lehetséges következményeiért.

A jogi képviselők előtt álló kihívások a gyermekbarát igazságszolgáltatás működtetésével kapcsolatban, különös tekintettel a bűncselekmények gyermekkorú áldozataira

A jól képzett személyzet hiánya a gyermekvédelmi szektorban, csakúgy mint más területeken, jelentős kihívást jelent. A gyermekvédelmi szolgálat rendszerében kritikus a létszámhiány, a szakemberek arról számolnak be, hogy számos kihívással és magas elvárásokkal kell szembenéznük, de hiányoznak az erőforrások, a szupervízió, a képzés és a megfelelő támogatás (amint azt mindhárom fókuszcsoporthoz kiemelte). Például a Budapesti Javítóintézetben a beszélgetés idején 40 betöltetlen szakemberi álláshely volt (FG3). Más büntetés-végrehajtási intézetek is számos betöltetlen álláshelyről számolnak be olyan alapvető munkakörökben, mint a pszichiáterek, pszichológusok és gondozók. Ez különösen aggasztó, mivel a bűnelkövetőként azonosított gyermekek és fiatalok gyakran maguk is áldozatok.

A munkaerőhiány súlyossága régióként és szakterületként eltérő, de a probléma továbbra is széles körű. Az állami gyermekvédelmi intézményekben a hiányzó képzett alkalmazottak aránya hosszú ideje folyamatosan 20% körül mozog.²⁰ A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2022 végén 13 766 állás volt a gyermekvédelmi szakellátási és javítóintézményekben, ebből 1137 betöltetlen, ami 8,3%-os munkaerőhiányt jelent. Ezt a hiányt tovább súlyosbította egy 2024 júniusában bevezetett új szabályozás, amely előírja, hogy a gyermekvédelmi dolgozóknak átfigyelt alkalmassági tesztnek kell alávetniük magukat.²¹ Az értékelés egy 500 kérdésből álló kérdőívet tartalmaz, amely a dolgozók személyes és szakmai életének különböző aspektusait fedi le. Többek között vizsgálja az életkörülményeiket, családi állapotukat, együttélési viszonyaikat (beleértve azt is, hogy kivel és mennyi ideje élnek együtt), valamint az eltartottakra vonatkozó részleteket. A dolgozóknak emellett szakmai pszichológusnak is be kell számolniuk szexuális életükről és szexuális irányultságukról. Ha nem teljesítik ezt a szűrést, akkor nem folytathatják a munkát a szektorban.

A fő kihívás az, hogy a gyermekvédelmi rendszerben sok, különböző képzettségű szakembernek kell együttműködnie és együtt dolgoznia. A gyermekjogi oktatás fontosságát gyakran alábecsülik. A gyermekek szükségletei több képzési tervben is a középpontban állnak. Nincs olyan speciális képzés vagy oktatás a gyermekvédelem területén, amely minden szakmai szereplőt lefedne. A gyermekpszichológia hiányzik a pedagógiai, a jogi, a rendvédelmi és a bünyügyi képzések tanterveiből, ami kritikus pont, mivel később megnehezíti az esetleges kihallgatásokat.

A gyermekek problémáinak felismerésével, továbbírányításával és a beavatkozással kapcsolatos kérdésekről nem tartanak rendszeres képzést az e területen dolgozó összes szakember számára. A szociális és családügyi miniszter 9/2000 (VIII. 4.) rendelete a szociális gondoskodás, a gyermekjóléti alapellátás és a gyermekvédelmi szakellátás területén dolgozó szakemberek, valamint a személyi gondozásban és a képesítéshez kötött munkakörben dolgozók képzéséről rendelkezik, ennek értelmében a munkavállalók kötelesek képzéseken részt venni. Ezek magukban foglalják a releváns kompetenciákat érintő kötelező általános képzést és bizonyos pozíciókhoz kapcsolódó képzéseket. Az utóbbiak specifikus módszereket ismertetnek. A gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakemberek számára azonban nincs közös képzés.

Egy fontos rendszerszintű probléma, hogy nincs egységes, országos gyakorlat a gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatos számos szabályozás és törvény végrehajtására. Például míg a nagyobb rendőrkapitányságok vagy bíróságok a városokban, különösen a fővárosban, gyakran rendelkeznek gyermekbarát tárgyalótermekkel és speciálisan képzett szakemberekkel, addig ezek gyakran nem állnak rendelkezésre a kisebb városokban vagy

²⁰ A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság írásbeli nyilatkozata a 2023. évi gyermekvédelmi térképezésről (2023.05.31.)

²¹ 191/2024. (VII. 8.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi intézményben foglalkoztatott személyek pszichológiai alkalmassági vizsgálatáról, <https://njt.hu/jogszabaly/2024-191-20-22>.

vidéki területeken, ahol a körülmények kevésbé kedvezőek. Ez az egyenlőtlenség még a fiatalokú elkövetőkkel kapcsolatos ügyekben is fennáll, mivel a városi területek általában jobb létesítményeket és támogatást nyújtanak, mint a vidékiek (H1).

Komoly probléma, hogy az igazságszolgáltatási rendszer szakemberei – például rendőrök, ügyészek és mások – nem rendelkeznek átfogó ismeretekkel a törvény által biztosított lehetőségeket és forrásokat illetően. Külön képzésre van szükség a szakemberek számára olyan eszközökkel kapcsolatban, mint a mediációs folyamatok, a gyermekekkel való munkához szükséges speciális eljárások és a gyermekbarát tárgyalótermek használata (H1).

További probléma a fiatalokúak ügyeinek kezelésére speciálisan képzett szakemberek hiánya. A múltban a fiatalokúak ügyeivel foglalkozó bírák kiválóan értettek a szűkebb területükhöz, ma azonban a bírának gyakran különböző ügyekben kell eljárniuk, ami kevésbé teszi lehetővé, hogy szakértelemre tegyenek szert a fiatalokúak ügyeiben. Ezt a problémát az FG1 beszélgetései is megerősítették.

Ezenkívül a bűnmegelőzés és az áldozattá válás kérdésének kezelése gyermekek esetében összetett kihívást jelent. Az ilyen témák megbeszélésének módja és ideje a gyermek életkorától, fejlettségétől és értelmi képességeitől függ. Bizonyos kockázati tényezők növelik annak valószínűségét, hogy egyes gyermekek áldozattá vagy elkövetővé válnak. Ugyanakkor nincs egyértelmű stratégia a magas kockázatú környezetben vagy helyzetekben élő gyermekek hatékony védelmére, így ez továbbra is megoldatlan kérdés marad, amely sürgős figyelmet igényel (FG1).

Fontos hangsúlyozni, hogy a kriminológia alapvető elvnek tekinti, hogy a bűnelkövetők és az áldozatok között jelentős átfedés van, különösen a hátrányos helyzetű gyermekek körében. Sok bűnelkövető később áldozattá válik, és sok esetben a bűnelkövetők maguk is áldozatok. Ez felveti azt a kritikus kérdést, hogy a rendszer hogyan érzékeli és kezeli ezeket az egyéneket. Sajnos ezeket a fiatalokat gyakran bűnelkövetőként bélyegzik meg, és ezért nem részesülnek az áldozatoknak járó gondoskodásban és kezelésben. Az ilyen gyermekekkel való munka rendkívüli kihívást jelent, alapos felkészültséget és szakértelmet igényel (H1, H3). Látványos példát jelentenek a szexuális kizsákmányolás esetei. Az áldozatokat a rendszer gyakran nem azonosítja áldozatként, hanem bűnelkövetőként címkézi őket, különösen akkor, ha utcai prostitúcióban vesznek részt. Bár némi előrelépés történt ennek a szemléletnek a megváltoztatásában, továbbra is számos feladat áll még előttünk, mire biztosítani tudjuk, hogy ezeket az áldozatokat megfelelően kezeljék és támogassák (FG1).

További kritikus gond a visszaélések magas látenciája. Az áldozatok gyakran csak évekkel a visszaélés után jelentkeznek, ami megnehezíti az ügyek bizonyítását. Bizonyos esetekben a rendőrség elévülés miatt elutasította a bejelentéseket (FG1).

Számos kritikus kihívás továbbra is akadályozza a gyermekvédelmi rendszer hatékony működését. Ezeket az alábbiakban ismertetjük.

A hatóságok iránti bizalmatlanság

A menekült gyermekeket például gyakran rendőrök kísérik a menekültszállásokra, amit ők büntetésnek tekintenek. Ez zavart és bizonytalanságot kelt bennük azzal kapcsolatban, hogy kiből bízhatnak (FG1).

Magas fluktuáció a gyermekvédelmi ágazatban

A gyermekvédelmi intézmények tartós munkaerőhiánnyal küzdenek, ami gyakran oda vezet, hogy képzetlen vagy felkészületlen személyek dolgoznak traumatizált gyermekekkel. Ez a helyzet tovább súlyosbítja a problémákat:

- A rendszerben egyes személyek nem látják el megfelelően feladataikat, vagy nem foglalkoznak hatékonyan a gyermekekkel, ami aláássa a bizalmat és rontja a támogatás megítélését.

- Sürgető szükség van több gyermekjogi képviselőre, mivel a jelenlegi szám nem elegendő az igények kielégítéséhez.
- A bántalmazott gyermekekkel foglalkozó szakembereknek komoly önismereti képzésen kellene részt venniük, hogy felismerjék előítéleteiket és erősítsék képességeiket az ilyen érzékeny esetek kezelésének terén (FG1).

A helyreállító eljárások hiánya

A rendszerből hiányoznak a legfontosabb helyreállító támogatási formák – mint például a mediáció és a családi konferenciák –, pedig ezek képesek átfogó képet adni a család helyzetéről és elősegíteni a konstruktív megoldásokat.

A bejelentés terhe

A feltételezett bántalmazás vagy veszélyeztetés bejelentésének felelőssége gyakran egyetlen személyre, például a védőnőre hárul, ami jelentős terhet ró rájuk. A bejelentés, a szülők értesítése és a következmények kezelése rendkívül megterhelő feladat, ami miatt a kötelezettek néha vonakodnak cselekedni. Erőfeszítések történnek ennek a terheknek a könnyítésére, például a bíróság előtti képviselést a bejelentéstevő helyett a központi hatóságok jogi képviselőire ruházzák.

Gyakran részesítik azonban előnyben a belső megoldásokat, különösen az iskolákban. Ez gyakran kiterjed a helyzet megbeszélésére a szülőkkel (akik maguk is lehetnek az elkövetők), de további lépéseket nem tesznek. Ez több tényezőnek is köszönhető:

- Az eljárást terhesnek tartják.
- A szakértelem hiánya akadályozza az eset megfelelő kezelését.
- A félreértelmezéstől vagy megtorlástól való félelem jelenti a visszatartó erőt.

Ezeknek a rendszerszintű kihívásoknak a kezelése jobb képzést, egyértelműbb protokollokat és nagyobb intézményi támogatást igényel a kiszolgáltatott gyermekek védelmének biztosítása érdekében.

A résztvevők több kritikus kihívást is azonosítottak, amelyekkel a gyermekvédelmi és igazságszolgáltatási rendszereknek foglalkozniuk kell:

Ismeretek hiánya

A szakemberek széles körében hiányos a gyermekek jogainak, a gyermekpszichológiának (beleértve a megfelelő kommunikációs technikákat) és a gyermekek fejlődésének az ismerete.

Új online fenyegetések

Sok új típusú online cselekedetet és jogellenes cselekményt nem mindig kezelnek hivatalosan bűncselekményként, holott mélyreható és káros hatással van a gyermekekre, akik az áldozataivá válnak. Példa erre a *sexting*, a *doxxing*, a *grooming* és az új mesterséges intelligenciára épülő technológiákat felhasználó tevékenységek, mint például a *deepfake* tartalmak (H2, H11).

Bizalom és gyermekközpontú megközelítések

A bizalom kiépítése és a gyermekközpontú megközelítések alkalmazása elengedhetetlen, de a szakemberek nem kapnak rendszeres képzést ezekről. Ezek a készségek gyakran multidiszciplináris megközelítést igényelnek, amely integrálja a jogi, pszichológiai és szociális munka területén szerzett szakértelmet (minden interjú).

Rendszerszintű kérdések

A gyermekvédelmi rendszer jelentős strukturális problémákkal küzd, többek között kiégéssel, alulfinanszírozottsággal és magas fluktuációs rátával. Ezek a kihívások sok szakember motivációját gyengítik, vagy arra készítik őket, hogy teljesen elhagyják a területet. Jelentős visszalépés volt a fiatakorúak külön bíróságainak 2011-es megszüntetése, amelyek korábban arra szakosodott és kiképzett bírakkal rendelkeztek (minden interjú).

Nem megfelelő erőforrások

Bár Budapesten (Fővárosi TEGYESZ), Gyulán és Szombathelyen léteznek speciális kihallgató helyiségek, például Barnahus-típusú szobák, ezeket nem használják ki teljes mértékben, részben a tudatosság hiánya, részben a szabályok nem megfelelő végrehajtása miatt (H10, H5, H6, H7).

A gyermekkorú áldozatok hatékony részvételének hiánya

Bár léteznek kezdeményezések, amelyek biztosítják, hogy a gyermekek kifejezhessék véleményüket és aktívan részt vehessenek a bírósági eljárásokban, ezeket nem ültetik hatékonyan át a gyakorlatba. Ennek eredményeként a gyermekek véleményét a jogi eljárások során gyakran figyelmen kívül hagyják (FG2).

A résztvevők által azonosított konkrét gyakorlati problémák

1. Kihallgatási gyakorlatok

- Újratraumatizálás és érzéketlenség:

Sok kihallgatás újratraumatizáló hatással jár, mivel képzetlen szakemberek, különösen rendőrök és néha bírák is, nem megfelelő és érzéketlen kérdéseket tesznek fel (H5, H6, H7). Ezt tovább súlyosbítja a traumaérzékeny technikák hiánya, mivel sok szakember nem rendelkezik a szükséges háttér tudással vagy képzéssel (H4, H9, FG1).

- A trauma és a stressz kezelésének kihívásai:

A bírósági eljárásokban érintett gyermekek gyakran élnek át traumát vagy stresszt, ami befolyásolja a hatékony részvételre való képességüket. A kommunikációs akadályok, például a gyermekek számára nehezen érthető jogi nyelv, tovább súlyosbítja a problémát (H4). A résztvevők kiemelték, hogy az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye hangsúlyozza, hogy a felnőtteknek a gyermek legjobb érdekeit kell szem előtt tartaniuk, és azt javasolja, hogy a magyarázatokat addig ismételjék és fogalmazzák újra, amíg a gyermek meg nem érti a helyzetet (FG2).

- Szülők vagy gondviselők részvétele:

A szülőknek vagy törvényes gyámoknak részt kell venniük a bírósági eljárásokban, de részvételük néha akadályt jelenthet. Például családon belüli erőszak esetén a nem elkövető szülő vonakodhat az eljárás megindításától, ha ő is felelősségre vonható (H3, FG2).

- A szakértők következtelen bevonása:

Bár a szakértők bevonása a kihallgatásokba jogilag megengedett és erősen ajánlott, a gyakorlatban ez ritkán fordul elő (H7, H5).

- A gyermekek nehézségei a bántalmazás feltárását illetően:

Sok gyermek szégyenkezik, és nem rendelkezik a bántalmazás leírásához szükséges szókinccsel, ami akadályozza őket abban, hogy teljes mértékben feltárják azt. Ez különösen nyilvánvaló a szexuális bántalmazás eseteiben (H7, H10, H11).

- Változó empátiaszint:

Az esetek kezelésének érzékenysége, különösen a szexuális bántalmazással kapcsolatosaké, nagyban változik. Egyes szakemberek hozzáállása túlságosan klinikai vagy éppen elutasító, ami megnehezítheti a kommunikációt a gyermek számára (minden interjú).

- A szisztematikus képzés hiánya:

A kihallgatás minősége nagyban függ az egyes szakemberek felkészültségétől és tudásától. Bár néhány releváns témát a jogászképzés során is oktatnak, rendszeres képzés nem létezik a szakmákban, amely biztosítaná az egységes színvonalat (minden interjú).

- Az áldozatok vonakodása az eljárás megindításától:

Sok gyermekkorú áldozat, különösen szexuális visszaélés vagy emberkereskedelem esetén, habozik bejelentést tenni vagy részt venni az eljárásban. A jogérvényesítés fontosságának elmagyarázásához gondos mentális felkészítésre van szükség, különösen akkor, ha az elkövető egy családtag. Ezek a kihívások még nagyobbak a nevelőotthonokban vagy speciális gondozásban élő gyermekek esetében, ahol a megtorlástól való félelem vagy a bizonytalan életkörülmények olyan viselkedéshez vezethetnek, mint a szökés (FG1). A menekült gyermekek gyakran még az eljárás megkezdése előtt Nyugat-Európába menekülnek (FG1).

- Többszöri meghallgatás:

Annak ellenére, hogy igyekeznek korlátozni a gyermekkorú áldozatok kihallgatásainak számát, a többszöri kihallgatás gyakori és súlyosbíthatja a traumát. A helyzetet tovább bonyolítja a megfelelő kihallgatósobák hiánya, valamint a kihallgatók és szakértők szerepkörének szétválasztása, ami hatékonyságcsökkenéshez és hosszabb kihallgatásokhoz vezet (FG1).

- Orvosi vizsgálatok:

Súlyos hiány van gyermeknőgyógyászokból, ami megnehezíti annak biztosítását, hogy a vizsgálatokat azonos nemű szakemberek végezzék. Ezenkívül a legtöbb gyermeknőgyógyász magánegészségügyi intézményben dolgozik, ami további akadályokat jelent (FG1).

- Ítélet utáni támogatás:

A gyermekáldozatok érzelmi és pszichológiai szükségleteit gyakran elhanyagolják az ítéletet követően. A folyamatos támogatás kritikus fontosságú, különösen akkor, ha az elkövető rokon, mivel az áldozatok gyakran magukat okolják a bántalmazásért, és segítségre szorulnak a trauma feldolgozásához (FG1).

2. Az információk hozzáférhetősége

A gyermekvédelmi és az igazságszolgáltatási rendszer egyik legfontosabb problémája a hozzáférhető, gyermekbarát információk hiánya, ami zavart és szorongást kelt a gyermekekben, akik szeretnének eligazodni a jogi eljárásokat és azok kimenetelét illetően (minden interjú).

- Kommunikációs hiányosságok:

A jogi eljárásokat gyakran nem magyarázzák el a gyermekek számára könnyen érthető módon, akár a nyelv, akár a terjedelem tekintetében. Például a gyermekek nem rendelkeznek megfelelő információkkal magáról az eljárásról, annak szakaszairól és a lehetséges rövid, közép- és hosszú távú eredményekről (H4). Ez akadályozza őket abban, hogy az eljárást saját életükkel összefüggésben értelmezzék, és csökkenti motivációjukat az érdemi részvételre.

- A jogok és kötelezettségek ismeretének hiánya:
Sok gyermek, szülő, de még szakember sem ismeri a gyermekek jogait és kötelezettségeit, ami az ismeretek terjesztésének rendszerszintű hiányosságát jelzi (H6, H7, H11). A szülőknek is nehézséget okoz a jogi eljárások megértése, emiatt pedig kevésbé képesek hatékony támogatást nyújtani gyermekeiknek az eljárások során (H6, H7).
- A jogrendszer összetettsége:
A jogrendszer bonyolultsága és ijesztő volta jelentős akadályokat jelent a gyermekek számára. Megfelelő támogatás nélkül a gyermekek számára szinte lehetetlen eligazodni a rendszerben. Az FG2 résztvevői hangsúlyozták, hogy ezt a problémát tovább súlyosbítja a belső eljárásrend hiánya, különösen az iskolákban.
 - Az iskolák ritkán rendelkeznek írásba foglalt eljárásokkal vagy megfelelő képzéssel a belső vizsgálatok lefolytatásához. Ehelyett nekik kell megállapítaniuk, hogy mi történt, és gondoskodniuk a gyermek jólétéről és traumájának kezeléséről.
 - A rendőrség, mint elsődleges nyomozó hatóság, általában nem ösztönzi az iskolai személyzetet a vizsgálatok lefolytatására, mert attól tart, hogy a nem megfelelő kérdésekkel tévútra viszik a gyermek vallomását.
- Hatalmi dinamika és konformitás:
A gyermekek gyakran nem tudják önállóan érvényesíteni jogaikat, még akkor sem, ha tisztában vannak velük, mivel a hatalmi rendszereket a felnőttek uralják. A felnőttek gyakran úgy alakítják ki ezeket a rendszereket, hogy azok saját igényeiknek és biztonságuknak megfeleljenek, gyakran mellőzve a gyermekek igényeit. Ez olyan környezetet teremt, amelyben a gyermekek kénytelenek alkalmazkodni, elkerülni a konfliktusokat és elnyomni saját aggodalmaikat. Sok bántalmazott gyermek fél attól, hogy „bajba keveredik”, és inkább névtelen segélyvonalakat hív, mintsem szüleikhez, iskolájához vagy a rendőrséghez fordulna (FG1).
- Megelőzés kontra eljárási prioritások:
Az újratraumatizáció megelőzése rendkívül fontos, különösen a kiszolgáltatott gyermekek esetében. Az eljárási útvesszők és a rendszerszintű problémák azonban gyakran háttérbe szorítják ennek prioritását, így a gyermekek nem részesülnek megfelelő megelőző támogatásban (FG1).

3. Esettanulmányok

A gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos esetek kezelése számos rendszerszintű problémával terhes, amelyek miatt gyakran az eljárási eredmények kerülnek előtérbe a gyermek legjobb érdekei helyett.

- A gyermekek mint a jogi eljárások „alanyai”:
A gyermekeket a jogi eljárások során gyakran passzív alanyként kezelik, nem pedig egyedi szükségletekkel és jogokkal rendelkező személyként. A szakemberek gyakran az eljárási célok elérésére összpontosítanak például a bizonyítékok gyűjtésére, ahelyett, hogy a gyermek jólétét helyeznék előtérbe (H9).
- A kötelezettek elégtelen együttműködés:
Annak ellenére, hogy a gyermekvédelemről szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) előírja az információk megosztását, a legfontosabb szereplők – például a rendőrség, a szociális szolgáltatók és a gyámok –

közötti együttműködés gyakran nem megfelelő (minden interjú).

- A hatékony együttműködés inkább a személyes kapcsolatokról és az informális hálózatokról függ, mint a jogi kerettől, ami következetlenséghez és kiszámíthatatlansághoz vezet.
- A szakemberek közötti együttműködést és információcserét előíró „gyermekvédelmi jelzőrendszer” a gyakorlatban gyakran nem működik hatékonyan.

- Az áldozatok felismerésének és támogatásának kihívásai:

Az intézmények gyakran vonakodnak a bántalmazási esetek kivizsgálásától, ami hozzájárul az áldozatok felismerésének késedelméhez. A szakembereknek nehézséget okozhat a gyermekkorú áldozatokkal való kapcsolatfelvétel, ami tovább nehezíti a bántalmazás kezelésére irányuló erőfeszítéseket (H4).

- A szakemberek elszigeteltsége:

Az FG1 résztvevői kiemelték, hogy a területen dolgozó szakemberek gyakran elszigetelten dolgoznak, és nem rendelkeznek más szakterületekre vonatkozó ismeretekkel vagy rálátással. Ez az elszigeteltség ahhoz vezethet, hogy nem a megfelelő helyen teszik föl a kérdéseiket vagy nem a megfelelő szakértőhöz fordulnak. Az esetek közös megbeszélése elengedhetetlen a megfigyelések közléséhez és a gyermek helyzetének átfogó megértéséhez.

- Speciális képzés szükségessége:

A rendőrök, ügyészek és bírák számára elengedhetetlen, hogy képzést kapjanak a gyermekek mentális és fizikai fejlődését illetően (FG1). Például:

- Hogy felismerjék, egy 12 éves gyermek miért nem válaszol minden kérdésre, vagy miért keretezi át az őt ért traumát a fejlődési szakaszának megfelelően;
- Hogy megértsék, hogy egy kevésbé iskolázott gyermek hogyan fejezheti ki magát másképp.
- A fizikai erőszak - gyakran nem észlelhető - jeleivel kapcsolatos általános előítéletek leküzdése, hogy elkerülhető legyen a vizsgálatokban a részrehajlás.

- Feszültségek az intézmények között:

Gyakori a feszültség a rendőrség, az alapellátási szolgáltatások és a gyámhivatalok között. Ezek abból adódnak, hogy az eljárások gyakran párhuzamosan, de időbeli eltéréssel folynak, ami átfedéseket eredményez a felelősségi körökben és a hatáskörökben (minden FG).

- A rendőrségi nyomozás gyakran hosszadalmas, míg a szociális szolgálatoknak időközben folytatniuk kell munkájukat. Ha például egy bejelentés az apát érinti, akkor az ártatlanság vélelme érvényesül, ami eljárási bizonytalansághoz és késedelemhez vezet, ami megnehezíti a koordinációt.
- A szociális munkások utasítást kaphatnak, hogy a nyomozás későbbi szakaszáig ne beszéljenek a gyermekkel, ami hiányosságokat eredményez a támogatásban és tovább fokozza a szektorok közötti feszültségeket.

Ezeknek a rendszerszintű problémáknak a megoldása holisztikus megközelítést igényel, amely előtérbe helyezi a gyermekek szükségleteit, biztosítja az összes szakember megfelelő képzését, és elősegíti az érintettek közötti zökkenőmentes együttműködést.

4. Jogi és intézményi hiányosságok

A bírósági és a gyermekvédelmi intézményrendszer jelentős hiányosságokkal küzd, amelyek akadályozzák

őket a gyermekáldozatok hatékony támogatásában és védelmében (minden résztvevő).

- A gyermekközpontú megközelítés hiánya:
Sok bíró, különösen a fiatalabbak vagy kevésbé tapasztaltak, nem alkalmazzák a gyermekközpontú megközelítést munkájukban. A meghallgatások gyakran sietve zajlanak és nem hatékonyak, figyelmen kívül hagyva a gyermekkorú résztvevők sajátos szükségleteit (H7, H9).
- Kétségek a gyermekek szavahihetőségét illetően:
A gyermekek szavahihetőségével kapcsolatos széles körben elterjedt kételkedés visszatartja őket a bántalmazás bejelentésétől és aláássa a rendszerbe vetett bizalmukat (H7, H6).
- A hatóságok iránti bizalmatlanság:
Egyes rendőrök, rendőrkapitányságok vagy más hatóságok támogató reakcióinak hiánya súlyosan rombolhatja a gyermekkorú áldozatok bizalmát. Ha a bejelentéseket nem veszik komolyan vagy teljesen elutasítják, az a gyermekekben olyan érzést kelt, hogy nem támogatják őket, és ez méginkább elidegeníti őket a rendszertől (H2, H6).
- A gyermekek érdemi részvételének korlátozott volta:
A meglévő útmutatások és irányelvek ellenére továbbra is ritka a gyermekek érdemi, életkoruknak megfelelő és gyermekközpontú bevonása a bírósági eljárásokba (H9).
- Hiányosságok a gyámhivatali eljárásokban:
A gyámhivataloknak nincs hivatalos kapcsolata ügyvédi irodákkal azokban az ügyekben, amelyek jogi képviselést igényelnek. Ehelyett gyakran ismeretség vagy személyes kapcsolatok alapján választanak ügyvédek vagy irodákat, nem pedig egységes kritériumok alapján, ami ronthatja az eljárási képviselő minőségét.
- A jogászok nem megfelelő ismeretei:
Sok ügyvéd nem rendelkezik megfelelő ismeretekkel az ENSZ Gyermekjogi Egyezményéről (UN CRC) és a gyermekbarát igazságszolgáltatási normákról. Ez az ismerethiány kiterjed ezeknek a normáknak a gyakorlati alkalmazására is, ami miatt az ügyvédek kevésbé képesek a hatékony és gyermekbarát jogi segítségnyújtásra.

5. Kisebbségekhez tartozó és kiszolgáltatott csoportok

Bizonyos gyermekcsoportok, köztük az LMBTQI+ fiatalok, a migráns gyermekek és a hátrányos helyzetűek – különösen a roma gyermekek – rendszerszerű diszkriminációval szembesülnek, ami tovább fokozza kiszolgáltatottságukat (minden interjú).

- Rendszerszerű diszkrimináció:
Az áldozatsegítő központok gyakran nem nyújtanak megbízható segítséget, és az elérhetőség is visszatérő probléma (H5). A marginalizált csoportokhoz tartozó gyermekek gyakran szembesülnek megbélyegzéssel és diszkriminációval, ami negatívan befolyásolja önbizalmukat és hajlandóságukat a bírósági eljárásban való részvételre. Például a roma családok gyakran bizalmatlanok a rendfenntartó szervekkel szemben, mert rettegnek a megtorlástól vagy attól, hogy elveszik a gyermekeiket, ezért kevésbé hajlamosak bejelenteni a bűncselekményeket. A roma gyermekeket érintő nyomozások néha

eltérő módon zajlanak – vagy egyáltalán nem zajlanak – a sztereotípiák és az előítéletek miatt, különösen vidéken (FG2, FG1)

- **Fogyatékossgal élő gyermekek:**

A fogyatékossgal élő gyermekeket gyakran elhanyagolják vagy bántalmazzák, különösen az intézményi gondozásban, és ezeknek az eseteknek a látenciája igen magas. A rendszer nem áll készen megfelelő mértékben a fogyatékossgal élő gyermekek szükségleteinek kielégítésére, amit tovább súlyosbít a képzés és az ezekre a csoportokra specializálódott szakemberek hiánya. Az enyhe értelmi fogyatékossgal, viselkedési zavarokkal vagy speciális oktatási igényekkel élő gyermekek különösen kiszolgáltatottak, mivel nem feltétlenül értik teljes mértékben cselekedeteik következményeit vagy helyzetük komolyságát. Ez különösen fontos a fiatalok elkövetők esetében, akiknek fel kell mérni a kognitív képességeit, hogy meg lehessen állapítani, mennyire vannak tudatában saját viselkedésüknek és következményeinek (H1, FG3).

- **Kulturális akadályok és megbélyegzés:**

A marginalizált gyermekek gyakran nem kapnak megfelelő támogatást abban, hogy eligazodjanak a bírósági eljárást illetően, amit a rendszerbeli akadályok még tovább nehezítenek. A leginkább hátrányos helyzetű csoportok között mind a gyermekek, mind a szülők nehezen értik a jogi eljárásokat. Még a magasan iskolázott szülők is nehézségekkel szembesülnek, amikor a speciális szükségletű gyermekekkel kapcsolatos információkat kell értelmezniük. A kulturális kontextusok megértése, például hogy a roma közösségekben kevésbé jelentik a visszaéléseket, vagy a szegény szerepé, elengedhetetlen a hatékony ügykezeléshez (FG2, FG1).

- **Menekült gyermekek:**

A menekült gyermekek többféle diszkriminációval szembesülnek, és Magyarországon a hatékony menekültügyi rendszer hiánya miatt gyakran nem jutnak védelemhez. A kiutasítások gyorsan történnek, a rendőrségi döntések ellen nincs fellebbezési lehetőség. Sok menekült gyermek még az eljárás megindítása előtt Nyugat-Európába menekül, ami tovább nehezíti védelmük biztosítását (FG1).

- **Gyermekevédelmi gondoskodás alatt álló gyermekek:**

A nevelőotthonban élő gyermekek különösen kiszolgáltatott helyzetben vannak, és gyakran szöknek el. Kiszolgáltatottságuk ellenére ezeknek a gyermekeknek a védelmét gyakran nem tekintik prioritásnak, és a rendőrség ritkán keresi őket, ha eltűnnek (FG1).

- **A férfi áldozatok kihívásai:**

Szexuális bűncselekmények esetén a férfi áldozatok sajátos akadályokkal szembesülnek. A fiúk gyakran szégyenkeznek és félnek bejelenteni a bántalmazást, ami megnehezíti a bizalom kiépítését és védelmük biztosítását (FG1).

6. Különböző speciális szolgáltatásokhoz való hozzáférés hiánya

A nélkülözhetetlen speciális szolgáltatásokhoz való hozzáférés továbbra is jelentős kihívást jelent, különösen a kiszolgáltatott gyermekek számára.

- **A jogi segítségnyújtás és a szakmai támogatás korlátozott elérhetősége:**

A jogi segítségnyújtáshoz és a szakmai szolgáltatásokhoz, beleértve a terápiát is, való hozzáférés

rendkívül hiányos. Bár az állami gondozásba vett gyermekek elvileg jobb hozzáféréssel rendelkeznek a gyermekvédelmi gondnokok és a gyermekjogi képviselők feladatköre révén, a valóságban ezt a túlzott munkateher és az elégtelen erőforrások akadályozzák.

- A gyermekvédelmi gondnokok gyakran 30–40 gyermekért felelnek, ami megnehezíti az egyéni figyelem biztosítását.
 - Országosan csak 19 gyermekjogi képviselő van, holott körülbelül 24 000 gyermek él állami gondozásban.
 - A családban élő gyermekek esetében nincs hivatalos információ arról, hogy mennyire vannak tisztában jogaikkal és kötelezettségeikkel, de feltételezhető, hogy ez a tudatosság minimális.
- Interkulturális mediáció és nyelvi akadályok:
- A minőségi tolmácsok és interkulturális mediációs szolgáltatások hiánya tovább súlyosbítja az akadálymentességi problémákat, különösen a migráns vagy kisebbségi háttérű gyermekek esetében. Ezek a korlátok akadályozzák a hatékony kommunikációt, és oda vezethetnek, hogy a gyermekek nem képesek teljes mértékben megérteni a jogi és szociális eljárásokat, illetve nem tudnak azokban részt venni.
- A speciális eszközök hiánya fogyatékkal élő gyermekek esetében:
- A rendszer nem rendelkezik a fogyatékkal élő gyermekek kihallgatását vagy támogatását megkönnyítő szükséges eszközökkel. Például olyan eszközök, mint az „eye-mouse” (szem-egér), amelyeket olyan országokban, mint Skócia, széles körben használnak, és amelyek nem is túl drágák, jelentősen megkönnyítenék a hozzáférést és a kommunikációt a fogyatékkal élő gyermekek számára.

7. Az eljárásban részt vevő hatóságok közötti együttműködés hiánya

Az FG1 és FG2 résztvevői hangsúlyozták, hogy a legfontosabb érdekelt felek – például a rendőrség, az egészségügyi szolgáltatók, a szociális szolgálatok, a pszichológusok és a szociális munkások – közötti együttműködés elengedhetetlen, de gyakran kihívásokkal jár. Bár a multidiszciplináris és több intézményt érintő együttműködés elismerten kritikus fontosságú a bírósági ügyekben érintett gyermekek igényeinek hatékony kielégítése szempontjából, több akadály is gátolja annak sikerét:

- Kommunikációs akadályok:
- Az érdekelt felek közötti hatékony kommunikáció hiánya gyakran félreértésekhez vagy késedelmes intézkedésekhez vezet, ami megnehezíti a gyermekek időben történő és hatékony támogatását.
- Eltérő prioritások:
- Minden szektor hajlamos a saját céljaira koncentrálni, amelyek nem mindig egyeznek meg a gyermekek legjobb érdekeivel. A közös prioritások hiánya aláássa a koherens fellépést.

Megoldási javaslatok

A gyermekvédelem és a bírósági eljárások rendszerszintű és gyakorlati problémáinak leküzdésére a résztvevők a következő célzott megoldásokat javasolták, amelyek a kommunikáció, az együttműködés, a képzés és a gyermekközpontú gyakorlatokhoz való kulturális hozzáállás fejlesztésére összpontosítanak:

1. Jobb kommunikáció és együttműködés

- Áttekinthető kommunikációs csatornák kialakítása az egyes szektorok között (pl. rendőrség, egészségügy, szociális szolgáltatások, pszichológusok és gyámhivatalok), amelyek biztosítják a megfelelő időben történő információcserét és az összehangolt fellépést.
- Hivatalos keretek és protokollok kidolgozása, amelyek rögzítik az egyes résztvevők feladatait, csökkentve az átfedéseket és az átláthatatlanságot.
- Workshopok és szektorok közötti képzések a szakemberek közötti együttműködés és kölcsönös megértés elősegítése érdekében.

2. Képzés és szakmai fejlesztés

- Átfogó képzési programok a gyermekközpontú módszerekről és az egyes szakmákhoz (pl. bűnüldözés, egészségügyi dolgozók, jogászok) igazított érzékeny kommunikációs technikákról.
- Interdiszciplináris képzések tapasztalt szakértők bevonásával, hogy a szakemberek megértsék a gyermekek szélesebb körű szükségleteit.
- Speciális képzés az egészségügyi szakemberek számára, hogy felismerjék a bántalmazás jeleit (pl. a szexuális bántalmazásra utaló rejtett tüneteket), valamint kellő empátiával és alapossággal kezeljék az eseteket. Hosszadalmas protokollok helyett praktikus eszközök, például ellenőrzőlisták használata javasolt.
- A gyermekvédelmi jelzőrendszerrel kapcsolatos képzés bővítése a korai beavatkozás javítása és a frontvonalban dolgozók kiegészének csökkentése érdekében.

3. Gyermekbarát kommunikáció

- Irányelvek kidolgozása és alkalmazása a korosztálynak megfelelő jogi kommunikációban, világos, egyszerű nyelvet használva, hogy a gyermekek megértsék az eljárásokat.
- A szakemberek kiképzése az aktív hallgatásra, a gyermekek érzéseinek visszaigazolására, valamint biztonságos, támogató légkör kialakítására a párbeszédhez.
- A bonyolult jogi eljárások érthetővé tétele a gyermekek számára vizuális segédeszközök és egyszerűsített magyarázatok segítségével.

4. Támogató rendszerek

- A gyermekek terápiához és a traumák kezelésére szakosodott szakemberekhez való hozzáférésének kiterjesztése.
- A gyámok munkaterhének csökkentése, hogy javuljon az állami gondozásba vett gyermekek ellátásának minősége.
- Annak biztosítása, hogy a gyermekek biztonságban és támogatva érezzék magukat a jogi és gondozási folyamatok során, olyan gyakorlati lépésekkel, mint például a pszichológusok jelenléte a kihallgatások során.
- Pszichológiai támogatás és tanácsadás, amely segít a gyermekeknek feldolgozni a traumát és az érzelmi megterhelést.

5. Kulturális változás és befogadás

- A gyermekek iránti alapvető bizalom és támogatás előmozdítása a kétkedés és a bizalmatlanság csökkentése érdekében.
- Képzett szakemberek kötelező bevonása a gyermekek kihallgatásába, biztosítva, hogy egyetlen gyermeket se hallgassanak ki egyedül.
- A tolmácsolási és interkulturális közvetítési szolgáltatások bővítése, hogy biztosítsák a hatékony kommunikációt az eltérő nyelvi vagy kulturális háttérrel rendelkező gyermekek számára.

6. Tudatosságnövelés

- A gyermekek, szülők és szakemberek körében a gyermekek jogaira vonatkozó tudatosság növelése kampányok és oktatási programok révén.
- A gyermekek oktatása életkoruknak megfelelő módon a kockázatokról, beleértve az áldozattá válást és a bűnözést, hogy képesek legyenek segítséget kérni.
- A szakemberek támogatása abban, hogy megértsék egymás szerepét és kompetenciáit a hatóságok közötti együttműködés javítása érdekében. Például a pszichológusoknak meg kell érteniük a bűnüldözés szükségleteit, hogy elkerülhessék a felesleges kihallgatásokat, a rendőrségnek pedig fel kell ismernie a gyermekek számára érzékeny környezet fontosságát a kihallgatás során.

A jogi képviselők képzési szükségletei

Ahhoz, hogy jobban tudjanak segíteni a gyermekkorú áldozatoknak és kezelni tudják a rendszerszintű kihívásokat, az ügyvédeknek olyan célzott képzési programokra van szükségük, amelyek a traumaérzékeny ellátásra, a hatékony kommunikációra és az interdiszciplináris együttműködésre összpontosítanak.

1. Traumaérzékeny ellátás és gyermekpszichológia

- A trauma megértése: Az ügyvédek ki kell képezni a trauma gyermekek fejlődésére és áldozattá válására gyakorolt hatásáról, hangsúlyozva a gyermekek gyógyulását és rezilienciáját elősegítő, az ő szükségleteikre szabott gondoskodás fontosságát (H5, FG1, FG2, H4).
- Gyermekbarát kommunikáció: A jogi szakembereknek bevált gyakorlatokat kell alkalmazniuk a gyermekekkel való kommunikáció során, biztosítva, hogy az egész folyamat során biztonságban és támogatva érezzék magukat. Ez magában foglalja olyan technikák elsajátítását, amelyekkel a bonyolult jogi fogalmakat a gyermekek számára érthető módon lehet elmagyarázni (minden interjú és fókuszcsoport).
- A jogi eljárásban betöltött szerepek egyensúlya: A résztvevők kiemelték, hogy bár a védőügyvédek döntő szerepet játszhatnak a gyermekek támogatásában, a jogi eljárásokat gyakran az ügyészek dominálják, ezért kiegyensúlyozottabb gyakorlatokra van szükség (FG2).

2. Az érzékeny ügyek kezelésének javítása

- Empátia és kontextusfüggő kommunikáció: Az ügyvédeknek meg kell tanulniuk, hogyan építsenek ki jó kapcsolatot a gyermekekkel azáltal, hogy biztonságos környezetet teremtenek, mielőtt érzékeny témákba merülnének. Az információk fokozatos közlése és a gyermek biztonságérzetének szem előtt tartása elengedhetetlen (H6).
- A gyermek aktív cselekvésének lehetővé tétele: A képzésnek hangsúlyt kell fektetnie a gyermek aktív cselekvésének lehetővé tételére, ami úgy történik, hogy világosan elmagyarázzák neki a helyzetet, a lehetséges következményeket, a választási lehetőségeket és a rendelkezésére álló támogatást. Az ügyvédeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermekek úgy érezzék, ők irányítják a helyzetet, lehetővé téve számukra, hogy maguk határozzák meg az eljárás ütemét, és szükség szerint szünetet tartsanak.
- Nem formális módszerek: A hagyományos oktatási formák helyett a szerepjátékok és az interaktív tevékenységek hatékonyabbak lehetnek olyan kérdésekkel kapcsolatban, mint a bántalmazás megelőzése, felismerése és kezelése.

3. Hatékony kommunikáció a gyermekekkel

- Az ügyvédeknek a jogi eljárások és szabályok magyarázatakor a világosságot és az egyszerűséget kell előtérbe helyezniük. Ez biztosítja, hogy a gyermekek megértsék helyzetüket és hatékonyan tudjanak részt venni az eljárásban (H8, H9, H10, H5, FG2).

4. A kiszolgáltatott gyermekek kezelése

- Különös figyelem a marginalizált csoportokra: A képzésnek foglalkoznia kell a kisebbséghez tartozó (pl. roma gyermekek) és a fogyatékkal élő gyermekek speciális szükségleteivel. Ez magában foglalja a védelmükkel kapcsolatos jellemzőik megértését és a megközelítések ezekhez igazítását, hogy az eseteiket megfelelően lehessen kezelni (FG3, H10, H4).

5. Gyermekfejlődés és anatómia

- Fejlődési szakaszok: Az ügyvédeknek meg kell érteniük a gyermekek normális fejlődési szakaszait, hogy ehhez igazíthassák a nyelvhasználatot és a technikáikat.
- Alapvető anatómiai ismeretek: A megfelelő esetkezelés biztosításához elengedhetetlen annak ismerete, hogy mire lehet számítani az orvosi vizsgálatok során, beleértve a gyermeknőgyógyászok szerepét is.

6. Műhelymunka és interdiszciplináris képzés

- Interdiszciplináris együttműködés: A képzési programoknak összekötöttetést kell teremteniük a különböző területek szakemberei – jogászok, szociális munkások, pszichológusok és orvosok – között, a kölcsönös megértés és együttműködés elősegítése érdekében.
- Anyagi és eljárási jog: A képzésnek biztosítania kell, hogy minden érdekelt fél megértse a jogi eljárások során fennálló jogait és kötelezettségeit.
- Interaktív képzési módszerek: Az online formák helyett előnyösebbek a személyes foglalkozások, ahol lehetőség van kérdések és válaszok feltevésére. Ezek olyan platformot biztosítanak a szakemberek számára, ahol megvitathatják és tisztázhatják az egyes kihívásokat.
- Az információk összegzése: Bár sok információ áll rendelkezésre, azok szétszórtak és nehezen hozzáférhetőek. A képzési programoknak össze kell foglalniuk a különböző szakmák számára releváns ismereteket, és a tartalmat az egyes szakmák sajátos szükségleteihez kell igazítaniuk.

Következtetések

A gyermekvédelmi rendszerek jelentős kihívásokkal szembesülnek, amelyek megnehezítik számukra, hogy hatékony támogatást nyújtsanak a kiszolgáltatott gyermekeknek. Ezek között szerepelnek olyan rendszerszintű problémák, mint az érdekelt felek közötti elégtelen együttműködés, a traumaérzékeny gyakorlatok hiánya és a speciális szolgáltatásokhoz való elégtelen hozzáférés. A jogi és intézményi folyamatok gyakran az eljárási célokat helyezik előtérbe a gyermekek legjobb érdekei helyett, és inkább tárgyként, mint személyekként kezelik őket. Ezen túlmenően a marginalizált csoportok – köztük a roma gyermekek, a fogyatékkal élő gyermekek és az LMBTQI+ fiatalok – rendszerszintű diszkriminációval és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés akadályaival szembesülnek, amit a kulturális megbélyegzés és a személyre szabott támogatás hiánya tovább súlyosbít. A menekült gyermekek különösen kiszolgáltatottak, mivel a menekültügyi eljárás rendszerszintű hiányosságai miatt védelmük korlátozott. A tartós munkaerőhiány, a fokozott munkateher és a nem megfelelő képzés tovább súlyosbítja ezeket a kihívásokat, így a szakemberek nincsenek felkészülve a gyermekkorú áldozatok komplex szükségleteinek kezelésére.

Ezeknek a hiányosságoknak a kiküszöbölése érdekében a résztvevők olyan megoldásokat javasoltak, amelyek középpontjában a képzés, a kommunikáció és az együttműködés javítása áll. A traumaérzékeny ellátást, a gyermekpszichológiát és a hatékony kommunikációs technikákat kiemelt fontosságú képzési területekként jelölték meg a szakemberek, különösen az ügyvédek, a rendőrök és az egészségügyi dolgozók számára. Az interdiszciplináris műhelyek és a szektorok közötti képzések elősegíthetik a kölcsönös megértést és az együttműködést az érdekelt felek között, míg a formalizált protokollok tisztázhatják a szerepeket és a feladatokat. A gyermekbarát eljárások kialakítása, a jogi kommunikáció egyszerűsítése és a gyermekek számára biztonságos környezet kialakítása elengedhetetlen a gyermekek aktív részvételének és védelmének biztosításához. A rendszerben a méltányosság biztosításához speciális eszközökre is szükség van, például tolmácsolásra, traumaterápiára és a fogyatékkal élő gyermekek számára készült orvosi eszközökre.

A képzésnek – amelynek esettanulmányokra és nem formális tanulási módszerekre kell épülnie, a formális/frontális előadások helyett – olyan kulturális változást kell célul kitűznie, amely elengedhetetlen a gyermekközpontú gyakorlatok előtérbe helyezéséhez és a gyermekek, családjaik és az intézmények közötti bizalom erősítéséhez. A gyermekjogi tudatosságnövelő kampányok, a kétkedés és a diszkrimináció csökkentésére irányuló erőfeszítésekkel párosulva, képessé tehetik a gyermekeket az aktív részvételre és ösztönözhetik őket a segítségkérésre. A rendszerszintű akadályok kezelésével és a legkiszolgáltatottabbak szükségleteire való összpontosítással a gyermekvédelmi és igazságszolgáltatási rendszerek inkluzívabb és hatékonyabb keretet hozhatnak létre, amely biztosítja az összes jogi vagy gondozási eljárásban érintett gyermek biztonságát, méltóságát és jólétét.

1. melléklet – A magyar gyermekvédelem jogi kerete

Jogszabályok	Elfogadásának dátuma	A gyermekvédelem érintett területei
Magyarország Alaptörvénye	2011. május 21.	Tartalmazza a magyar jogrendszer fő pilléreit, beleértve a gyermekvédelmet is. magyar jogrendszer fő pilléreit tartalmazza, beleértve a gyermekvédelmet is.
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról	1997.	Ez a gyermekvédelmi szektor legfontosabb és elsődleges jogi dokumentuma.
1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról	1999.	A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló jogi dokumentum, amelynek célja az esélyegyenlőség biztosítása. Külön fejezetek foglalkoznak például a rehabilitációhoz való joggal, a rehabilitáció megvalósításával és a Nemzeti Fogyatékosügyi Programmal.
Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény	2003.	A törvény az egyenlő bánásmód megvalósítására és a diszkrimináció elleni küzdelemre összpontosít.
A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény	2010.	A törvény általános részében tartalmaz rendelkezéseket a gyermekek védelméről.
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény	2011.	A törvény tartalmazza az összes gyermeket érintő, a közoktatással kapcsolatos fontos szabályokat.
A családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény	2011.	A törvény célja a családok társadalomban betöltött szerepének megerősítése.
A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény	2011.	A törvény tartalmazza a nemzeti kisebbségekhez tartozó gyermekek bizonyos jogait.
2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről	2012.	Tartalmazza a szabálysértési felelősségre, a szabálysértésért való büntethetőség elévülésére, a szabálysértésre alkalmazandó jogi következményekre, a fiatalok számára és a szabálysértési eljárásra vonatkozó szabályokat.

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény	2012.	Többek között tartalmazza a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket (XI. fejezet), az emberi szabadság elleni bűncselekményeket (XVIII. fejezet), a szexuális élet szabadságát és a szexuális erkölcsöt sértő bűncselekményeket (XIX. fejezet), a gyermekek érdekeit sértő bűncselekményeket és a család ellen elkövetett bűncselekményekről (XX. fejezet).
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről	2013.	A IV. könyv (Családjog) tartalmazza az összes családjoggal kapcsolatos szabályozást, amely szorosan a gyermekvédelemhez.
A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény	2016.	Tartalmazza a személyi jogállással kapcsolatos eljárási szabályokat (beleértve a családjoggal kapcsolatos ügyeket is).
A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény	2017.	A törvény XCV. fejezete a fiatalkorúak büntető eljárását szabályozza.
A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény	2017.	Számos nem peres polgári eljárás szorosan kapcsolódik a családjoghoz, a gyermekekhez, sőt a gyermekvédelemhez is.
A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény	2017.	A gyermekekkel kapcsolatos legfontosabb nemzetközi magánjogi rendelkezéseket tartalmazza.
A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kártérítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény	2005.	A bűncselekmények áldozatainak rendelkezésére álló főbb szabályokat, intézményeket és szolgáltatásokat tartalmazza.
149/1997. (IX. 10.) Korm. Rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról	1997.	Számos gyermekvédelmi kérdés egyik fő jogi forrása. A gyámhatósági jogkörrel, a gyermekvédelmi eljárásról és a gyermekvédelem struktúrájáról tartalmaz szabályokat.
331/200c. (XII. 23.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről	2006.	A gyermekvédelem áttekintése szempontjából elengedhetetlen, mivel szabályozza a gyermekvédelemben részt vevő különböző intézmények feladatait és hatásköreit.
381/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet az Integrált Jogvédelmi Szolgálatról	2017.	Az Integrált Jogvédelmi Szolgálat a gyermek érdekeinek képviseletével kapcsolatos feladatokat lát el.
390/2017. (XII. 13.) Korm. rendelet Szociálpolitikai Szakértői Névjegyzékről	2018.	A gyermekvédelmi ügyekben részt vevő szakértők nyilvántartásáról szóló jogi dokumentum.

12/2018. (VI. 12.) IM rendelet az egyes büntetőeljárási cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról)	2018.	Bizonyos büntetőeljárási cselekmények és a büntetőeljárásban részt vevő személyek szabályozására vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz.
15/1SS8. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről	1998.	A gyermekvédelem területén működő személyes gondoskodást nyújtó személyek részletes szabályozása.
2S/2003 (V. 20.) ESzCsM Rendelet a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról)	2003.	Tartalmazza a nevelőszülők és a leendő örökbefogadó szülők képzési követelményeit.

2. melléklet – A gyermekvédelemben részt vevő nemzeti hatóságok és intézmények

A szerv neve	Szint (nemzeti/regionális/helyi).	Felelősségi terület és szerepek a gyermekvédelemben (például koordináció, jogalkotás, politikaalkotás, képzés, monitoring, finanszírozás, régebbajítás)
Belügyminisztérium	nemzeti	Gondoskodáspolitikai (ideértve a gyermekvédelmet és a szociálpolitikát), egészségügy, köznevelés, fogyatékosügy, társadalmi esélyek és roma kapcsolatok
Kulturális és Innovációs Minisztérium	nemzeti	Családok, felsőoktatás, szakképzés, fiatalok
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	nemzeti	Ma Magyarországon szociális szolgáltatást és a gyermekvédelmi alap- és szakellátást a vonatkozó jogszabályokban előírt feltételek teljesítése esetén állami, egyházi, önkormányzati és civil fenntartó egyaránt biztosíthat, míg a javítóintézeti ellátást kizárólag az állam biztosíthatja. Az állam a 2013. január 1-jén létrejött központi szerv, az SZGYF útján köteles gondoskodni és gondoskodik - az idősek, a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek ellátásának megszervezéséről és biztosításáról – ezt nevezzük szociális alap- és szakellátásnak -; - a családjából – súlyos veszélyeztetettség miatt – hatósági intézkedéssel kiemelt gyermek egyénre szabott helyettesítő védelmének biztosításáról és szükség szerinti ellátásáról nagykorúvá válását követően is – ezt pedig gyermekvédelmi szakosított ellátásnak hívjuk.
Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet	nemzeti	A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi ügyek tudás- és módszertani központjaként működik.
Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat	nemzeti	A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működik. 20 intézményből: egy budapesti és 19 regionális gyermekvédelmi szolgálatból (Magyarország 19 megyéjében). A gyermekek érdekeit állami gondozásuktól függetlenül képviseli, és elősegíti a Magyarországon élő gyermekek esélyegyenlőségét.

Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat	regionális	Budapesten és minden megyében is van egy területi gyermekvédelmi szolgálat. Feladataikat a szociális munka területén végzik, amely szorosan kapcsolódik
		a gyermekek védelméről és a gyámsági ügyek intézéséről szóló 1997. évi XXXI. törvényben szabályozott hatósági feladatokra.
Kormányhivatalok	regionális	Ezek a regionális állami közigazgatási szervek. Budapestnek és a 19 megyének saját kormányhivatala van. Koordinációs, hatósági, javaslattevési és tanácsadói feladatokat látnak el
A fővárosi és megyei kormányhivatalok helyi hivatalai	helyi	A 19 megyei kormányhivatal és a fővárosi kormányhivatal alatt helyi hivatalok működnek. A helyi hivatalok az érintett megyeszékhelyeken és a fővárosi kormányhivatal esetében Budapest kerületeteiben működnek. A helyi hivatalok osztályokból állnak, amelyek közül az egyik felelős a gyermekvédelemmel és gyámsággal kapcsolatos feladatokért.
Gyámhatóságok	regionális és helyi	A gyámhatóság feladatait három különböző szerv látja el, nevezetesen a kormányhivatal, a kormányhivatalok helyi irodái és a közjegyzők.
Család- és Gyermekjóléti Központ	szubregionális	A megyét járásoknak nevezett területi egységekre osztják. A járások székhelyei felelősek a megyében található Család- és Gyermekjóléti Központokért.
Család- és Gyermekjóléti Szolgálat	helyi	Minden helyi önkormányzatnak van Család- és Gyermekjóléti Szolgálata.
Alapvető Jogok Biztosának Hivatala – Ombudsman	nemzeti	Az Esélyegyenlőségi és Gyermekjogi Főosztályon belül Gyermekjogi Osztály működik, amely a gyermekvédelemmel, közneveléssel, gyermekjogokkal kapcsolatos panaszokat vizsgálja.
Áldozatsegítő központok	szubregionális	Központok működnek Budapesten (2017 óta), Miskolcon, Szombathelyen (2018), Pécsen, Szegeden, Kecskeméten (2020), Veszprémbe, Szolnokon, Nyíregyházán (2021), Debrecenben és Egerben (2022). A cél az volt, hogy 2025-ig minden megyében létrejöjjön egy központ.

Co-funded by
the European Union

Az Európai Unió társfinanszírozásával megvalósuló projekt. A kifejezett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(ke) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Bizottság Igazságügyi és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság Jogérvényesítés programja (JUST) álláspontját. Ezekért sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem tehető felelőssé.

cENiEe rO'
THE STUDY OF
DEMOCRACY

HIUN
REN

INSTITUTE OF
CRIMINOLOG